

Araştırma Makalesi

Künye: Aslan, Ş. (2021). Özel Eğitim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Benlik Saygısı ve Özyeterlik Düzeylerinin İncelenmesi, Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 23(3).

ÖZEL EĞİTİM OKULLARINDA GÖREV YAPAN ÖĞRETMENLERİN BENLİK SAYGISI VE ÖZYETERLİK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Şehmus ASLAN¹

ÖZ

Bu araştırmanın amacı özel eğitim okullarında görev yapan öğretmenlerin benlik saygısı ve genel öz-yeterlik düzeylerinin incelenmesidir. Araştırma örneklemini Denizli ili merkez ile Pamukkale ve Merkezefendi ilçelerinde özel eğitim okullarında görev yapan 26-59 yaş aralığındaki (41,4467 ± 5,978) 150 gönüllü öğretmen oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak iki ölçek kullanılmıştır. Katılımcıların benlik saygısı Türkçe geçerlilik güvenilirliği belirlenmiş olan “Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği” ve öz-yeterlikleri Türkçe geçerlilik güvenilirliği belirlenmiş olan “Genel Öz-Yeterlilik Ölçeği” ile değerlendirilmiştir. Mesleki kıdem yılı, mesleki branşı açısından katılımcıların benlik saygısı puanları ile genel öz-yeterlik puanları arasındaki fark olup olmadığı Kruskal-Wallis testiyle belirlenmiştir. Özel eğitim okullarında görev yapan öğretmenlerin benlik saygısı ve genel öz-yeterlik puanlarının cinsiyete göre farklılık gösterip, göstermediği t-testi kullanılarak hesaplanmıştır. Öğretmenlerin cinsiyete göre benlik saygısı puanları ile genel öz-yeterlik puanları arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0.05$). Öğretmenlerin benlik saygısı puanları ile genel öz-yeterlik puanları yaşa ve kıdem yılına göre anlamlı fark göstermemiştir ($p>0.05$). Özel eğitim okullarında görev yapan öğretmenlerin mesleki branşa göre benlik saygısı puanlarında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0.05$). Ancak, genel öz-yeterlik puanları branşlara göre farklılık göstermiştir ($p<0.05$). Sınıf öğretmenlerinin genel öz-yeterlik puanları, meslek branş öğretmenleri ve özel eğitim öğretmenlerine göre daha yüksek çıkmıştır. Çalışmanın sonuçları özel eğitim okullarında görev yapan öğretmenlerde cinsiyet, yaş, kıdem yılı ve mesleki branşın benlik saygısı açısından fark yaratmadığı görülmüştür. Benzer şekilde özel eğitim okullarında görev yapan öğretmenlerde cinsiyet, yaş, kıdem yılının genel öz yeterlik açısından fark oluşturmadığı belirlenmiştir. Ancak mesleki branşlar açısından genel öz yeterlikte fark olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmadan elde edilen bilgiler ışığında öğretmenlerde benlik saygısı ve genel öz yeterliği etkileyen diğer unsurların belirlenmesi için gelecekte çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Benlik Saygısı, Genel öz-yeterlik, Öğretmen, Özel Eğitim.

EXAMINATION OF SELF-ESTEEM AND SELF-EFFICACY LEVELS OF TEACHERS WORKING IN SPECIAL EDUCATION SCHOOLS

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the self-esteem and general self-efficacy belief levels of teachers working in special education schools. The research sample consisted of 150 volunteer teachers between the ages of 26-59 (41.4467 ± 5.978) working in special education schools in Denizli city center and Pamukkale and Merkezefendi districts. Two scales were used as data collection tools in the study. The self-esteem of the participants was evaluated with the "Rosenberg Self-Esteem Scale", the validity and reliability of which was determined in Turkish, and the "General Self-Efficacy Scale", the reliability of which was determined in Turkish, and their self-efficacy was evaluated. The Kruskal-Wallis test was used to determine whether there was a difference between the participants' self-esteem scores and their general self-efficacy scores in terms of professional seniority and occupational branch. Whether the self-esteem and general self-efficacy scores of teachers working in special education schools differ according to gender or not was calculated using the t-test. There was no significant difference between teachers' self-esteem scores and general self-efficacy scores according to gender ($p>0.05$). Teachers' self-esteem scores and general self-efficacy scores did not show a significant difference according to age and seniority ($p>0.05$). There was no significant difference in the self-esteem scores of the teachers working in special education schools according to the professional branch ($p>0.05$). However, general self-efficacy scores differed according to branches ($p<0.05$). The general self-efficacy scores of classroom teachers were higher than those of vocational branch teachers and special education teachers. The results of the study showed that gender, age, seniority years and professional branch did not make a difference in terms of self-esteem in teachers working in special education schools. Similarly, it was determined that gender, age and seniority year did not make a difference in terms of general self-efficacy for teachers working in special education schools. However, it was determined that there was a difference in general self-efficacy in terms of occupational branches. In the light of the information obtained from this study, it is recommended that future studies be conducted to determine the self-esteem and other factors affecting general self-efficacy in teachers.

Keywords: Self-Esteem, General self-efficacy, Teacher, Special Education

GİRİŞ

Bir ülkenin geleceğini şekillendiren, öğretmenlerdir. Öğretmenlik mesleğinin değerini ise toplumun temel değerleri şekillendirir. Ülkelerin geleceğinde, kalkınmasında, nitelikli insan gücünün yetiştirilmesinde, bireylerin sosyalleşmesi ve toplumsal hayata hazırlanmasında, toplumun kültürel değerlerinin genç kuşaklara aktarılmasında öğretmenler çok önemli roller üstlenirler ve bu eğitim sisteminin en temel ögesini oluşturur (Özden, 1999). Öğretmenlik mesleği, eğitim sektörü ile ilgili olan sosyo-kültürel, ekonomik, bilimsel ve teknolojik boyutlara sahip, alanında özel uzmanlık bilgi ve becerisi, temel alan akademik çalışma ve mesleki formasyon gerektiren, profesyonel statüde bir uğraşı alanıdır (Hacıoğlu ve Alkan, 1997). Ayrıca öğretmenin alanı ile ilgili bilgi ve becerilere sahip olması tek başına yeterli olmamakla beraber, mesleğine bağlı ve kendisinden beklentilerin farkında olan ve bunları gerçekleştirmeye çalışan, mesleğine yönelik tutum ve davranış gibi duyuşsal alan yeterliliklerinin de olumlu olması gerekmektedir (Çeliköz ve Çetin 2004) Öğretmenlerin kişisel özellikleri ve mesleklerine yönelik algılarının mesleki performanslarını etkilemektedir (Özbek, Kahyaoğlu ve Özgen, 2007). Ayrıca mesleğinin gereklerine inanan öğretmenlerin, yaptığı mesleğine karşı olumlu duygu ve düşünceler beslemesi gerekmektedir.

Özel eğitim yetersizliğin engele dönüşmesini engelleyen, yetersizliği olan bireyin toplumda bağımsız olarak yaşamasını ve üretici olmasını sağlayan ve bu becerilerini geliştiren eğitim hizmetleri olarak tanımlanır (MEB, 2006). Özel eğitim öğretmenliği, özel uzmanlık bilgisi ve becerisi gerektiren bir alandır (Efilti, Çıkkılı, 2017). Özel eğitim öğretmenleri mesleki eğitim müfredatının bir parçası olan engellilik ile ilgili konularda özel eğitim öğrencilerin ihtiyaçlarının yerine getirebilmede kişisel özellikleri kadar mesleklerinde bulunan özellikler ve bu özellikleri nasıl algıladıkları, kişisel özelliklerle mesleki özelliklerin uyuşması da oldukça önemlidir. Dolayısıyla diğer öğretmenlik alanlarına göre farklı bir çalışma şartı ve koşulu olan özel eğitim öğretmenliğinde çalışacak bireylerin bir takım özelliklere de sahip olması beklenmektedir. Özel eğitimde çalışan bireyler zamanlarının büyük bir kısmını iş ortamında geçirmekte ve mesleklerini nasıl algıladıkları öğretmenlerin iş verimliliğini de etkileyebilmektedir (Yeşilyaprak, 2011).

Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin geniş bir uzmanlık alanına sahip olması, tüm sınıf düzeylerinde öğrencilere ve yetersizlik gruplarına yönelik olarak çok sayıda rolde hizmet verebilmesi, genel eğitim öğretmenlerinden müfredat ve müdahaleler konusunda daha

fazla bilgiye sahip olması ve diğer meslek elemanları ve ebeveynler ile işbirliği halinde olması ve doğrudan öğretim yapabilmesi beklenmektedir (Brownell, Hirsch, Seo, 2004). Bütün bu özellikler mesleki benlik saygısı kapsamında değerlendirilmektedir (Sayın, 2003). Özel eğitim okullarındaki öğretmenlerin mesleki benlik saygılarının, mesleklerinin gereklerini yerine getirmelerinde önemli bir değişken olduğu düşünülmektedir (Camadan ve ark., 2018). Dolayısıyla özel eğitim okullarındaki öğretmenlerin mesleklerini daha iyi yürütebilmeleri konusunda benlik saygıları ile mesleki benlik saygılarının önemli olduğu düşünülebilir. Öğretmenin mesleki benlik kavramı ve benlik saygısı, öğretmenin genelleştirilmiş imajı veya bir profesyonel olarak kendisinin örtük teorisi olarak görülür (Klassen, Perry ve Frenzel, 2012). Mesleki benlik saygısı, bireyin önem verdiği bireylerden ve toplumun görüşlerinden etkilenecek şekilde şekillenen, tamamen çok özel ve bireye özgü bir tutumdur (Baloğlu, ve ark., 2006). Öğretmenlerin günlük öğretimlerinde yüksek öz saygı gösterdiklerinde, kendi öğrencilerinin de yüksek benlik saygısı oluşturabilecekleri gibi, öğretmenlerin "Benlik Saygısının dinamik bir sistemdir ve öğrencilerin öz imajını gerçekten etkileyebilmektedirler (Lensen-Botter 2016). Araştırmalar, Benlik Saygısının, her gün çeşitli kapasitelerde etkileşimde bulunan hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin büyümesinin ayrılmaz bir parçası olduğunu göstermiştir. Öğretmenlerin özsaygıları benlik kavramıyla da bağlantılıdır. Çünkü benlik kavramı nasıl düşündüğümüze ve kendimizi nasıl değerlendirdiğimize bağlıdır. Benlik saygısı, bireyin kendine karşı geliştirdiği olumlu veya olumsuz duygu ve düşüncelerin bütünü olarak tanımlanmaktadır (Rosenberg, Schoenbach ve Rosenberg, 1995; Akt.Mbuva 2016). Benlik saygısı, kendimize nasıl değer verdiğimizdir, benlik kavramı ve benlik imajı denklemine katkıda bulunur, çünkü bunlar, eğitimciler olarak kendimiz hakkında nasıl düşündüğümüze ve sırasıyla kendimizi nasıl gördüğümüze dair eğitim ve öğretim alanına gerekli yakıtı getirir (Lawrence ve ark. 2006). Benlik saygısı bir kez ve herkes için oluşmaz; sürekli olarak kendimizi çeşitli koşullarda, aileyle, işte, boş zamanlarında ve arkadaşlar arasında nasıl değerlendirdiğimizle şekillenmektedir. Benlik saygısı çeşitli şekillerde gelişir. İlk kaynak aile ve arkadaşlar ancak, öz saygı yaşamımız boyunca gelişir ve değer verdiğimiz şeyler açısından başarılarımızla bağlantılıdır (Mbuva 2016). İyi benlik saygısı, yaptığımız işte başarı ve başkalarının yaptığımız şeyi ve nasıl yaptığımızı kabul etmesiyle ilgilidir. Böylece, öz güvenimiz, yaptığımız işte başarılı olup olmadığımıza ve başkalarının bunu nasıl kabul ettiğine dair değerlendirmemizden gelişir (Ragnar Ingi Adalsteinsson ve ark.,2014). Bu bağlamda, öğretmenlerin mesleki benlik kavramı iki yönden kendilerini iletişim kurucu olarak

değerlendirmelerine dayalı olarak keşfedilebilir: öğretmenlerin kendi iletişimsel yeterliliklerine ilişkin algısı ve kendi iletişimsel davranışlarının imajıdır. Öğretmenlerin öz-yeterlik duygusu, başarı davranışı, gelişmiş öğrenci performansı motivasyon ve öğrencilerin kendi yeterlik duygularıyla olumlu yönde ilişkilidir (Khan, Fleva, & Qazi, 2015).

Öz-yeterlik, bir kişinin verilen kazanımları sağlamak için gerekli olan bazı davranışları organize etme ve yürütme kabiliyetinde olan inancı olarak tanımlanmaktadır (Aslan, 2017). Öz-yeterlilik kavramı “bir eylemin planlanması, gerekli becerilerin farkında olunması ve örgütlenmesi, zorluklarla birlikte elde edilecek kazançların gözden geçirilmesi sonucunda oluşan güdülenme düzeyi” gibi öğeleri içerir (Yıldırım ve İlhan, 2010). Genel öz-yeterlik bir kişinin birden fazla alanda yapacağı davranışlarını açıklamaya yarayan, ölçülebilir bir özelliktir (Aypay, 2010). Genel öz-yeterlik, kişinin kendi öz yeterlik inançlarının bir başka türüdür. Genel öz-yeterlik, bireylerin geniş bir yelpazede zorlu taleplerle baş edebilme yetenekleri hakkındaki inançlarını yansıtır. En önemlisi, genel öz-yeterlik, engellerin ortaya çıkmasıyla baş etmede dengeli bir kişisel yetkinlik hissi verir (Aslan, 2017). Benlik saygısı kalıcı bir iç duygudur, öz-yeterlik ise eldeki performansa bağlı olan duygudur. Benlik saygısını çeşitli yollarla geliştirmek mümkündür. Bunlara eğitim dâhildir örneğin işte iyileştirilmesi gerekenler; çevreyi değiştirmek; bilişsel tedavi ve benlik saygısını geliştirmek için tasarlanmış etkinliklere katılmak (Mbuva 2016). Eğitim, öz-yeterliliği geliştirmeye yardımcı olur ve bu da öz benlik saygısını oluşturmaya yardımcı olur. Bu bağlamda, benlik saygısı bebeklikten itibaren yetişkinliğe kadar devam eden ve çocuğun hayata karşı zorluklarının koruyucu giysisi gibidir. Çocuk veya yetişkinlerin kendi zayıf ve güçlü yönlerini bilmesi onların hayattaki zorluklarla başa çıkmasını, olumsuzluklara karşı direnebilme gücünü artırabilir ve daha başarılı olabilirler. Bu nedenle öğretmenlerin yüksek öz benlik saygısına sahip olmaları çocuklar üzerinde de olumlu etki yaratabilir. Dolayısıyla bireyin mesleğinden duyduğu memnuniyet ve mesleğini değerli görme derecesi ne kadar yüksek ise mesleki benlik saygısı yüksek; düşük ise meslek benlik saygısı da bu doğrultuda düşük olarak değerlendirilebilir.

Yapılan literatür taramasında, farklı alanlarda ve farklı meslek dallarında “benlik saygısı ve genel öz-yeterlik” ile ilgili çalışmaların olmasına karşın özel eğitim öğretmenleri üzerinde benlik saygısını ve genel öz-yeterlik ile ilgili az sayıda çalışmaya rastlanmıştır. Yapılan bu çalışmada özel eğitim okullarında görev yapan öğretmenlerin benlik saygısı ve genel öz-yeterlilikleri incelenerek alın yazıya katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu çalışmanın amacı

özel eğitim okullarında görev yapan öğretmenlerin benlik saygısı ve genel öz-yeterlik düzeylerinin incelenmesi olarak belirlenmiştir.

YÖNTEM

Araştırma Grubu

Araştırmanın örneklem grubunu 2019-2020 MEB, Denizli İl Milli Eğitim bağlı özel eğitim okullarında görev yapan, yaş ortalaması $41,44 \pm 5,978$ olan ve 67 kadın (%44.7) ve 83 erkek (%55.3) toplam 150 gönüllü öğretmen oluşturmaktadır. Araştırma grubu Denizli İl Milli Eğitim bağlı özel eğitim okullarında görev yapan öğretmenlerle sınırlıdır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmacı, anketlerin uygulanacağı özel eğitim okullarıyla ilgili kurumlardan gerekli izinler alındıktan sonra okullara giderek gönüllü katılan öğretmenlere gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra öğretmenlerin anket sorularını cevaplamaları istenmiştir. Anket formu iki kısımdan oluşmaktadır. Bunlar;

Kişisel Bilgi Formu: Kişisel bilgi formu, katılımcıların yaş, cinsiyet, mesleki kıdem yılı, mesleki branşı gibi özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan sorulardan oluşturulmuştur.

Benlik Saygısı Ölçeği (BSÖ): Rosenberg'in Öz Saygı Ölçeği (RÖSÖ) Rosenberg Öz Saygı Ölçeği genel öz saygıyı ölçmeyi amaçlayan tek boyutlu bir ölçektir. Hem ergenlere hem de yetişkinlere uygulanabilmektedir. Dörtlü likert tipi ölçek formundaki 10 maddeden oluşan RÖSÖ'de seçenekler çok doğru=4 - çok yanlış=1 biçimindedir. Ölçekten alınabilecek puanlar 10-40 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan düşük puan düşük öz saygı düzeyini, yüksek puan da yüksek öz saygı düzeyini göstermektedir. RÖSÖ'nün Türkçe'ye uyarlama çalışması Çuhadaroğlu (1986) tarafından yapılmıştır. RÖSÖ'nün benzer ölçekler geçerliği için psikiyatrik görüşmeler kullanılmıştır. Psikiyatrik görüşmelerden alınan puanlarla RÖSÖ puanları arasında hesaplanan korelasyon katsayısı .71 olarak bulunmuştur. RÖSÖ'nün test tekrar test güvenilirlik katsayısı .75 olarak hesaplanmıştır.

Genel Öz Yeterlilik Ölçeği (GÖYÖ) (General Self-Efficacy Scale-GSE): Öğretmenlerin öz-yeterlilik düzeylerini belirlemek amacı için Mathias Jerusalem ve Ralf Schawazzer tarafından geliştirilen (1979) “Genel Öz Yeterlilik Ölçeği (General Self-Efficacy Scale-GSE) kullanılarak toplanmıştır. İlk geliştirildiğinde 20 maddeden oluşan ölçek, 1981’de aynı araştırmacılar tarafından revize edilmiş ve madde sayısı 10’a indirilmiştir. Ölçek birçok dile çevrilmiş, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Scholz ve ark. (2002), genel öz-yeterlilik ölçeğinin 25 dildeki versiyonlarını kullanarak elde ettikleri verilerine dayalı olarak hesapladıkları madde-toplam korelasyonlarında birkaç istisna dışında tüm maddelerin .30 ile .77 arasında değer aldığı görülmüştür. Yine 25 dildeki versiyonlarını kullanarak elde edilen verilere dayalı olarak toplamda hesaplanan alfa iç tutarlılık katsayısı .86, her bir ülke örneklemini için ayrı ayrı hesaplanan alfa iç tutarlılık katsayıları da .75 ve .91 arasında bulunmuştur. Aypay (2010) tarafından geçerlilik güvenilirlik çalışması yapılarak Türk toplumuna uyarlanmıştır. Türkçe formunda 10 ifade bulunmakta ve her biri 1’den 4’e kadar değişebilen puanlar almaktadır. Ölçekten elde edilen en düşük puan 10, en yüksek puan ise 40 olarak değerlendirilmektedir. Ölçek puanı arttıkça öz-yeterlilik puanı artmaktadır. Ölçeğin geçerlilik güvenilirlik çalışması sonucunda test tekrar güvenilirliği 0,80, iç tutarlılığı 0,83’dir.

Verilerin Analizi

Verilerin analizi SPSS 22.00 istatistik paket programı ile yapılmıştır. Öğretmenlerin benlik saygı puanları ile özyeterlilik puanları arasındaki ilişki Spearman Rank korelasyon katsayısı hesaplanarak belirlenmiştir. Öğretmenlerin benlik saygısı ve özyeterlilik puanlarının cinsiyet, yaş, mesleki kıdem yılı ve meslek branşı ortalamalarına göre farklılık gösterip, göstermediği t-testi ve Kruskal-Wallis testi kullanılarak hesaplanmıştır. İstatistik anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ ’tir.

BULGULAR

Araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyet, yaş, mesleki kıdem yılı ve mesleki branş yüzdelerini gösteren betimsel analiz sonuçları Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1: Özel Eğitim Öğretmenlere İlişkin Betimsel İstatistikler

Değişkenler	Kategoriler	N	%
Cinsiyet	Kadın	67	44,7
	Erkek	83	55,3
Yaş	26-35	22	14,7
	36-45	96	64,0
	46-55	29	19,3
	56 ve üstü	3	2,0
Mesleki Kıdem Yılı	1-10 yıl	39	26,0
	11-20 yıl	44	29,3
	21 ve üzeri yıl	67	44,7
Meslek Branşı	Özel Eğitim Öğrt.	65	43,3
	Mesleki Branş Öğrt	49	32,7
	Sınıf Öğrt	36	24,0
Toplam		150	100

Tablo 1’de çalışma grubunu oluşturan özel eğitim öğretmenlerinin cinsiyet, yaş mesleki kıdem yılı ve meslek branşına göre dağılımları incelendiğinde; çalışma grubunun %44,7’si (n=67) Kadın ve %55,3’ü (n=83) Erkek katılımcılardan oluştuğu görülmektedir. Çalışmaya katılan özel eğitim öğretmenlerinin yaşa göre dağılımları incelendiğinde; 26-35 yaş aralığı grubun %14,7’sini (n=22), 36-45 yaş aralığı grubun %64,0’nı (n=96), 46-55 yaş aralığı grubun %19,3’nü, 56 ve üzeri yaş aralığı grubun %2,0’nı (n=3) oluşturduğu görülmektedir. Meslek kıdem yılı incelendiğinde; 1-10 yıl grubun %26,0’nı (n=39), 11-20 yıl grubun %29,3’nü (n=44) ve 21 yıl ve üzeri yıl grubun %44,7’si (n=67) oluşturduğu görülmektedir. Meslek branşına göre dağılımları incelendiğinde; Özel Eğitim Öğretmeni %43,3’ nü (n=65), Meslek branş öğretmeni %32,7’sini (n=49) ve Sınıf Öğretmeni %24,0’nın (n=36) olarak görev yaptığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan özel eğitim öğretmenlerinin öz benlik saygısı ve genel öz-yeterlikleri ile ilgili istatistik sonuçları Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2: Özel Eğitim Öğretmenlerinin Cinsiyetlerine Göre Öz Benlik Saygısı ve Genel Öz-Yeterliğine İlişkin T- Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	Ort.	SD	t	P
BS Toplam Puan	Kadın	67	16,2985 ±	2,27646	-,536	0,593
	Erkek	83	16,4940 ±	2,17734		
Genel Öz-Yeterlik Puan	Kadın	67	37,0000 ±	5,43278	1,094	0,276
	Erkek	83	36,2048 ±	3,40286		

Tablo 2’de özel eğitim öğretmenlerinin cinsiyete göre benlik saygısı puanlarına ilişkin analiz sonuçları incelendiğinde; erkek ve kadın özel eğitim öğretmenlerinin benlik saygısı puanlarının birbirine yakın olduğu ve benlik saygısı puanları arasında anlamlı bir farkın bulunmadığı $t(150)=0,-536$ $p=0.593>.05$ görülmüştür. Özel eğitim öğretmenlerinin cinsiyete göre genel öz-yeterlik puanlarına ilişkin analiz sonuçlarına göre; erkek ve kadın özel eğitim öğretmenlerinin genel öz-yeterlik puanlarının arasında anlamlı bir farkın bulunmadığı, $t(150)=1,094$ $p=0.276>.05$ görülmüştür. Yapılan analiz doğrultusunda erkek özel eğitim öğretmenlerinin genel öz-yeterlik puanlarının kadın özel eğitim öğretmenlerinin puanlarından yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 3: Özel Eğitim Öğretmenlerinin Yaşa Göre Öz Benlik Saygısı ve Genel Öz-Yeterliğine İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

	Yaş	N	Mean Rank	X ²	df	P
BS Toplam Puan	26-30	5	58,90	5,519	3	0.138
	31-40	67	78,85			
	41-50	71	76,82			
	51- ve üzeri	7	41,86			
Genel Öz-Yeterlik Toplam Puan	26-30	5	62,40	2,433	3	0.488
	31-40	67	70,87			
	41-50	71	79,60			
	51- ve üzeri	7	87,64			
Toplam		150				

Tablo 3 incelendiğinde özel eğitim öğretmenlerinin benlik saygısının yaşa göre anlamlı farkın bulunmadığı görülmektedir ($p>.05$). Genel öz-yeterlik puanlarının yaşa göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>.05$).

Araştırmaya katılan özel eğitim öğretmenlerinin öz benlik saygısı ve genel öz-yeterlikleri ile ilgili kıdem yılı değişkenine göre Kruskal-Wallis testi istatistik sonuçları Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4: Özel Eğitim Öğretmenlerinin Kıdem yılına Göre Benlik Saygısı ve Genel Öz-Yeterliğine İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

	Kıdem Yılı	N	Mean Rank	X ²	df	P
BS Toplam Puan	1-10 yıl	54	79,95	2,627	2	0.269
	11-20 yıl	67	76,78			
	21-30 yıl	29	64,26			
Genel Öz-Yeterlik Toplam Puan	1-10 yıl	54	74,58	0,340	2	0.844
	11-20 yıl	67	75,37			
	21-30 yıl	29	79,36			
Toplam		150				

Tablo 4 incelendiğinde özel eğitim öğretmenlerinin benlik saygısının kıdem yılına göre anlamlı farkın bulunmadığı görülmektedir ($p>.05$). Genel öz-yeterlik puanlarının kıdem yılına göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>.05$).

Araştırmaya katılan özel eğitim öğretmenlerinin öz benlik saygısı ve genel öz-yeterlikleri ile ilgili meslek branşı değişkenine göre Kruskal-Wallis testi istatistik sonuçları Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5: Özel Eğitim Öğretmenlerinin Mesleki Branşa Göre Benlik Saygısı ve Genel Öz-Yeterliğine İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

	Meslek Branşı	N	Mean Rank	X ²	df	P
BS Toplam Puan	Özel Eğitim Öğrt.	65	73,45	0,650	2	0.722
	Mesleki Branş Öğrt	49	74,57			
	Sınıf Öğrt	36	80,46			
Genel Öz -Yeterlik Toplam Puan	Özel Eğitim Öğrt.	54	65,94	9,044	2	0.011
	Mesleki Branş Öğrt	67	75,42			
	Sınıf Öğrt	29	92,88			
Toplam		150				

Tablo 5 incelendiğinde özel eğitim öğretmenlerinin benlik saygısının mesleki branşa göre anlamlı farkın bulunmadığı görülmektedir ($p>0.05$). Genel öz-yeterlik puanlarının mesleki branşa göre anlamlı bir fark tespit edilmiştir ($p<0.05$). Özel eğitim öğretmenlerinin Genel öz-yeterlik puanı sınıf öğretmenleri grubunda en yüksek ortalamaya sahip olduğu görülürken, en düşük grubun özel eğitim öğretmenleri olduğu görülmüştür.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışma özel eğitim okullarında görev yapan öğretmenlerinin öz benlik saygısı ve genel öz-yeterlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla hazırlanmıştır. Araştırmaya katılan özel eğitim okullarında görev yapan öğretmenlerin cinsiyete göre erkek ve kadın benlik saygısı puanlarının birbirine yakın olduğu bulunmuş ve benlik saygısı puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>.05$). Ergür (2016), İngilizce öğrencilerinin öz benlik saygısı ve akademik öz yeterlik algılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi adlı çalışmasında kadın ve erkek öğrencilerin öz benlik saygısı puanları arasında anlamlı fark bulunmadığını belirtmiştir. Efilti ve Çıkkılı (2017) Özel eğitim bölümü öğrencilerinin benlik saygısı ile mesleki benlik saygısının incelenmesi adlı çalışmalarında kız ve erkek öğrencilerin benlik saygısı ile mesleki benlik saygısı arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı belirtmişlerdir. Balat ve Akman (2004), farklı sosyo-ekonomik düzeydeki lise öğrencilerinin benlik saygısı düzeylerinin incelenmesi, adlı çalışmalarında cinsiyetler arası fark olmadığını belirtmişlerdir. Arıca (1995), üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada cinsiyete göre benlik saygısı arasında anlamlı bir fark olmadığı belirtilmiştir. Gür (1996), ergenlerde depresyon ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmada ergenlerde benlik saygısı açısından cinsiyet farklılıkları gözlenmediği bildirilmiştir. Aksoy (1992), lise son sınıf öğrencilerinin öz saygı ve denetim odağını etkileyen bazı değişkenler konulu araştırmasında cinsiyetin benlik saygısı üzerinde bir etken olmadığını bulmuştur. Kutlu ve Soğukpınar (2015) rehber öğretmenlerin benlik saygısı ile mesleki benlik saygısı düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi adlı çalışmalarında rehber öğretmenlerin cinsiyet, değişkenine göre benlik saygısı ile mesleki benlik saygısı puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığını belirtmişlerdir. Özşaker, Canpolat ve Yıldız (2011) beden eğitimi öğretmen adayları üzerinde yaptıkları çalışmalarında, benlik saygısı düzeyinin cinsiyet açısından anlamlı olarak farklılaşmadığı sonucunu bulmuşlardır. Görüldüğü gibi yapılan birçok çalışmada çalışmamızı destekler sonuçların olduğu görülmektedir. Çalışmamızda cinsiyet değişkeni açısından bir farkın olmaması örneklem grubundaki öğretmenlerin öz benlik saygısı algılarının cinsiyetle ilişkili olmadığını düşündürmüştür. Çalışmamızda, özel eğitim öğretmenlerinin cinsiyete göre genel öz-yeterlik puanlarına ilişkin yapılan analiz doğrultusunda erkek özel eğitim öğretmenlerinin genel öz-yeterlik puanlarının, kadın özel eğitim öğretmenlerinin puanlarından yüksek olduğu görülmüştür. Ancak; erkek ve kadın özel eğitim öğretmenlerinin genel öz-yeterlik puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>.05$). Uysal ve Kösem (2013), öğretmen

adaylarının genel öz-yeterlik inançlarının incelenmesi, çalışmalarında cinsiyete göre erkek ve kadın öğretmen adaylarının genel öz-yeterlik inançları arasında anlamlı bir fark bulunmadığını, erkek öğretmen adaylarının genel öz-yeterlik inançlarının, kadın öğretmen adaylarının genel özyeterlik inançlarından yüksek olduğunu bulmuşlardır. Turan ve ark. (2016), *Özel Yetenek Sınavlarına Giren Adayların Genel Öz-Yeterlilik Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi* adlı çalışmalarında cinsiyetlerine göre genel öz-yeterlilik puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını rapor etmişlerdir. Yine yazarların belirttiğine göre; Öz-yeterlik ve genel öz-yeterlik inançlarının cinsiyete göre değişmediği bulgusu birçok araştırma (Oğuz ve Topkaya, 2008; Saracaloğlu, Karasakaloğlu ve Gencel 2010; Yıldırım ve İlhan, 2010; Yenice, 2012; Turan ve ark. 2016) bulgusuyla tutarlılık göstermektedir. Yapılan çalışmaların sonuçları çalışmamızın sonuçlarını desteklemektedir. Araştırmamızda özel eğitim okullarında görev yapan öğretmenlerin yaş değişkenine göre benlik saygısı puanları arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>.05$). Özkan (1994), 17-21 yaşları arasında 550 üniversite öğrencisi üzerinde yapmış olduğu Benlik Saygısını Etkileyen Etkenler isimli çalışmada; benlik saygısı ile yaş arasında anlamlı bir ilişki bulamamıştır. Baybek ve Yavuz (2005), 820 öğrenci üzerinde yapmış oldukları çalışmalarında, Muğla Üniversitesi öğrencilerinin benlik saygılarının incelenmesi adlı çalışmalarında; Yaş ilerledikçe benlik saygısı düzeyinin arttığı, yaş gruplarına göre benlik saygısı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın bulunmadığı belirtmişlerdir. Güleç ve Ayaz Özbek (2017) öğretmen adaylarının benlik saygıları ve mesleki benlik saygılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi, adlı çalışmalarında, Öğretmen adaylarının benlik saygı düzeyleri yaşlarına göre anlamlı farklılık göstermediğini belirtmişlerdir. Yapılan başka çalışmalarda da; Başçiftçi, Özen ve Doyduk 2010; Negovan ve Bagana 2011; Gündoğdu 2013; Güleç ve Ayaz 2017) benlik saygısı üzerinde yaşın etkili bir faktör olmadığını belirlemişlerdir. Çalışmamızda genel öz-yeterlik puanlarının kıdem yılına göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>.05$). Turan ve ark. (2016), *Özel Yetenek Sınavlarına Giren Adayların Genel Öz-Yeterlilik Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi* adlı çalışmalarında yaşlara göre genel öz-yeterlilik puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını rapor etmişlerdir. Yapılmış bazı araştırma sonuçlarına göre; Altıok ve ark. 2010; Gül 2013; Landine 2013) üniversite öğrencilerinin yaşları ile benlik saygıları arasında anlamlı bir ilişki bulunduğunu ve yaş arttıkça benlik saygılarının da arttığını belirtmişler; Serinkan ve ark. (2014) ise benlik saygısının yaşla birlikte azalma gösterdiğini belirtmişlerdir. Uysal ve Kösemem (2013), öğretmen adaylarının genel öz-yeterlik inançlarının incelenmesi,

çalışmalarında genel öz-yeterliğin yaş ile ilgili olarak değişmediğini bulmuşlardır. Yapılan başka çalışmalarda da; Yıldırım ve İlhan 2010; Brink ve ark. 2012) genel öz-yeterliğin yaştan bağımsız olduğunu belirtmişlerdir. Başka yapılmış çalışmaların sonuçlarına göre; Aypay (2010) genel öz-yeterliğin yaşla ilişkili olduğunu belirtmiştir. Yapılmış çalışmalarda, farklı ölçeklerin kullanılması bu tür sonuçları ortaya çıkarmış olabilir.

Özel eğitim öğretmenlerinin benlik saygısının kıdem yılına göre anlamlı fark bulunmamıştır ($p > .05$). Kutlu ve Soğukpınar (2015), rehber öğretmenlerin benlik saygısı ile mesleki benlik saygısı düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi adlı çalışmalarında rehber öğretmenlerin görevdeki hizmet süresi, değişkenine göre benlik saygısı ile mesleki benlik saygısı puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığını belirtmişlerdir. Diğer yapılmış çalışmalar incelendiğinde, Yerebakan (2007) çalışmasının sonucunda, resmi ilköğretim okullarında görev yapan yöneticilerin benlik saygısı puanlarının eğitim yöneticisi olarak hizmet yılı gruplarına göre anlamlı fark olmadığını bulmuştur. Foster (2010) çalışmasının sonucunda, okul psikolojik danışmanlarının meslekteki çalışma hizmet yıllarına göre kolektif benlik saygısı düzeylerinin değişmediğini bulmuştur. Öğretmenlerin mesleki benlik saygısının hizmet yılı değişkenine göre yapılan karşılaştırmalarda, anlamlı farkın olmadığı sonucu bulunmuştur (Camadan ve ark. 2018; Sarı, 2016; Demir ve Can, 2015; Gündüz ve ark. 2014; Yumrutaş, 2006). Yapılan çalışmalar ile çalışmamızda elde edilen sonuçlar birbirini destekler niteliktedir. Genel öz-yeterlik puanlarının kıdem yılına göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. Çimen (2007) 390 öğretmen üzerinde yapmış olduğu ilköğretim öğretmenlerinin tükenmişlik yaşantıları ve yeterlik algıları adlı yüksek lisans tezinde, mesleki kıdeme, okuldaki hizmet süresi sonucuna göre, öz-yeterlik algısı açısından anlamlı bir farkın olmadığını belirtmiştir. Türk (2008) ilköğretim sınıf öğretmenlerinin öz-yeterlik ve mesleki doyum düzeylerini incelemiş ve kıdeme göre bir farklılık göstermediğini belirtmiştir. (Üstüner ve ark., 2009) öğretmenlerin öz-yeterlik algıları ile mesleki kıdem değişkenine göre ölçeğin alt boyutları ve bütünü için anlamlı biçimde farklılaşmadığını belirtmişlerdir. Çalışmamızın sonuçlarını desteklemektedir. Başka çalışmalarda ise; Benzer (2011) çalışmasında öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre toplam öz-yeterlik alt boyutunda anlamlı bir farklılık olduğunu belirtmiştir. Çalışmasında, 16-20 yıl kıdemi olan öğretmenlerin, 0-5 yıl kıdemi olan öğretmenlere göre, kendilerini daha fazla yeterli hissettiklerini belirtmiştir. Araştırmasında toplamda öz-yeterlik alt boyutunda bütün kıdem aralığındaki öğretmenlerin kendilerini oldukça yeterli hissettiğini ve en yüksek öz-yeterlik alt boyutlarında 16-20 ve 21 yıl üstü 16-20 yıl

aralığındaki kıdemli öğretmenlerin öğretim stratejilerinde ve sınıf yönetiminde kendilerini çok yeterli hissettiklerini belirtmiştir. Bizim çalışmamızda da özel eğitim öğretmenlerinin genel öz-yeterlik puanlarının kıdem yılına göre en yüksek genel öz-yeterlik puanlarının 21-30 yıl arası kıdemli öğretmenlerin olduğu sırasıyla 11-20 yıl ve en düşük genel öz-yeterlik puanının 1-10 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin sahip olduğu görülmüştür. Campbell (1996) öğretmen yeterliğinde kıdemin İskoç ve Amerikan öğretmenleri arasında anlamlı bir fark olmadığını, öğretmenlerin öğretmen adaylarından daha yüksek yeterliğe sahip olduğunu belirtmiştir (Benzer, 2011). Aslan ve Kalkan (2018) yılında 164 öğretmen üzerinde yapmış oldukları öğretmenlerin öz-yeterlik algılarının analizi adlı çalışmalarında; öğretmenlerin öz-yeterlik algıları ile mesleki kıdemleri arasında anlamlı bir fark olduğunu belirtmişlerdir. Çalışmalarda farklı ölçeklerin kullanılması ve denek gruplarının farklılığı sonuçları etkilemiş olabilir. Çalışmamızda da görev yapan öğretmenlerin mesleki kıdem yıllarının yüksek olması ve özel eğitim gerektiren okullara daha deneyimli öğretmenlerin görev yapmasıyla açıklayabiliriz. Özel eğitim öğretmenlerinin benlik saygısının mesleki branşa göre anlamlı farkın bulunmadığı görülmektedir ($p>0.05$). Öğretmenlerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin tutumlarının branş değişkenine göre incelendiği çalışmalarda, tutumların branş değişkenine göre anlamlı farkın olmadığı sonucu bulunmuştur (Demir ve Can, 2015). Çalışmamızın sonuçlarını desteklemektedir. Genel öz-yeterlik puanlarının mesleki branşa göre anlamlı bir fark tespit edilmiştir ($p<0.05$). Özel eğitim öğretmenlerinin genel öz-yeterlik puanı sınıf öğretmenleri grubunda en yüksek ortalamaya sahip olduğu görülürken, en düşük grubun özel eğitim öğretmenleri olduğu görülmüştür. Kavrayıcı ve Bayrak (2016) öğretmen adaylarının öz-yeterlik algıları çalışmalarında, branş değişkenine göre öğretmen adaylarının toplam öz-yeterliklerinde anlamlı bir fark bulunmadığını ancak, öğrenci katılımını sağlama alt boyutunda branş değişkenine göre anlamlı bir fark olduğunu bildirmişlerdir. Benzer (2011) çalışmasında öğretmenlerin branşlarına göre toplam öz-yeterlik algılarında anlamlı bir farklılık olduğunu ve sınıf öğretmenlerinin, meslek dersleri öğretmenlerine göre toplam öz-yeterlik algısında kendilerini daha çok yeterli hissettiklerini belirtmiştir. Çimen (2007) çalışmasında sınıf öğretmenlerinin kendilerini branş öğretmenlerine oranla daha fazla yeterli hissettiklerini belirtmiştir. Aslan ve Kalkan (2018), 164 öğretmen üzerinde yapmış oldukları öğretmenlerin öz-yeterlik algılarının analizi adlı çalışmalarında; öğretmenlerin öz-yeterlik algıları ile branşları açısından anlamlı bir farklılık göstermediğini belirtmişlerdir.

Çalışmanın sonuçları; özel eğitim okullarında görev yapan öğretmenlerde cinsiyet, yaş, kıdem yılı ve mesleki branşın benlik saygısı açısından fark yaratmadığı görülmüştür. Benzer şekilde özel eğitim okullarında görev yapan öğretmenlerde cinsiyet, yaş, kıdem yılının genel öz-yeterlik açısından fark oluşturmadığı belirlenmiştir. Ancak mesleki branşlar açısından genel öz-yeterlikte fark olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmadan elde edilen bilgiler ışığında öğretmenlerde benlik saygısı ve genel öz-yeterliği etkileyen diğer unsurların belirlenmesi için gelecekte çalışmaların yapılması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

1. Özden, Y., (1999). Eğitimde dönüşüm eğitimde yeni değerler. Ankara: Pegem A Yayınları.
2. Hacıoğlu, F. ve Alkan, C., (1997). Öğretmenlik Uygulamaları, Ankara: Alkım Yayınları
3. Çeliköz, N. ve Çetin, F., (2004). Anadolu öğretmen lisesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını etkileyen etmenler. *Millî Eğitim Dergisi*, 162.
4. Özbek, R., Kahyaoğlu M. ve Özgen, N., (2007). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2); 221-232.
5. MEB., (2006). Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği. (R.G: 31.05.2006/26184, Değişiklik: 22.6.2010 / R.G.:27619). Ankara.
Web:http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2010_10/10111226_ozel_egitim_hizmetleri_yonetmeliği_son.pdf
adresinden 21.04.2019 tarihinde alınmıştır.
6. Efiltili, E., Çıkkılı, Y. (2017). Özel eğitim bölümü öğrencilerinin benlik saygısı ile mesleki benlik saygısının incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17 (1), 99-114.
7. Yeşilyaprak, B., (Editör). (2011). Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı. (1. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
8. Brownell, M.T., Hirsch, E., & Seo, S., (2004). "Meeting the demand for highly qualified special education teachers during severe shortages: what should policymakers consider?" *The Journal of Special Education*, 38 (1); 56-61.
9. Sayın, S., (2003). Farklı programlarda okuyan öğretmen adayı üniversite öğrencilerinin empatik eğilimi, öğretmenlik mesleğine karşı tutum ve mesleki benlik saygısı. *Süleyman Demirel Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(6); 74-84.
10. Camadan, F., Baştopu, S., Tosun, G., Yangın N., ve Kılıç, Z., (2018). Öğretmenlerin Mesleki Benlik Saygıları ile Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerine Yönelik Tutumları Arasındaki İlişki, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1); 115-136.
11. Klassen, R.M., Perry, N.E., Frenzel, A.C., (2012). Teachers' relatedness with students: An underemphasized component of teachers' basic psychological needs. *Journal of Educational Psychology*. 104 (1); 150-165.
12. Baloğlu, N., Karadağ, E., Çalışkan, N. ve Korkmaz, T., (2006). İlköğretim öğretmenlerinin mesleki benlik saygısı ve iş doyumları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2); 345-35
13. Lensen-Botter, J., (2016). Can teachers influence the self-image of their students? Effects of an intervention on students: video-coaching with classroom-events in Teacher Education. Retrieved from <http://www.pef.uni-lj.si/atee/978-961-6637-06-0/387-397.pdf>, son pdf adresinden 20.04.2020 tarihinde alınmıştır.
14. Rosenberg, M., Schooler, C., Schoenbach, C., & Rosenberg, F., (1995). Global self-esteem and specific self-esteem: Different concepts, different

- outcomes. *American sociological review*, 141-156.
15. **Lawrence, J., Ashford, K. & Dent, P., (2006).** Gender differences in coping strategies of undergraduate students and their impact on self-esteem and attainment. *Active Learning in Higher Education*. 7(3); 273-281.
 16. **Mbuva J. (2016).** Exploring Teachers' Self-Esteem and Its Effects on Teaching, Students' Learning and Self-Esteem, *Journal of Higher Education Theory and Practice*, 16(5).
 17. **Ragnar Ingi Aðalsteinsson, Ingibjörg B. Frimannsdóttir & Sigurður Konráðsson (2014)** Teachers' self-esteem and self-efficacy, *Scandinavian Journal of Educational Research*, 58(5); 540-550, DOI: 10.1080/00313831.2013.773559
 18. **Khan, A. , Fleva, E. & Qazi, T., (2015).** Role of Self-Esteem and General Self-Efficacy in Teachers' *Efficacy in Primary Schools. Psychology*, 6; 117-125.
 19. **Aslan, Ş. (2017).** Futbolcuların Genel Öz Yeterlik Düzeylerinin İncelenmesi, İnönü Üniversitesi, *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4(1); 28-37.
 20. **Yıldırım, F. ve İlhan, Ö.İ., (2010).** Genel Özyeterlilik Ölçeği Türkçe Formunun Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 21(4); 301-308.
 21. **Aypay A., (2010).** Genel Öz Yeterlik Ölçeğinin GÖYÖ Türkçe'ye Uyarlama Çalışması, *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2); 113-131.
 22. **Çuhadaroğlu, F., (1986).** Adolesanlarda benlik saygısı. Uzmanlık Tezi, Hacettepe Üniversitesi, *Tıp Fakültesi, Ankara*, 1-50.
 23. **Scholz, U., Gutierrez- Dona, B., Sud, S. & Schwarzer, R. (2002).** Is General Self Efficacy A Universal Construct? *European Journal of Psychological Assessment*, 18 (3); 242-251.
 24. **Ergür, O.D., (2016).** İngilizce öğrencilerinin öz benlik saygısı ve akademik öz yeterlik algılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2 (2); 125-148.
 25. **Balat, U.G. ve Akman, B., (2004).** Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeydeki Lise Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeylerinin İncelenmesi, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14 (2); 175-183.
 26. **Arıcak, O.T., (1995).** “Üniversite Öğrencilerinde Saldırganlık, Benlik - Saygısı ve Denetim Odağı İlişkisi”, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
 27. **Gür, A., (1996)** “Ergenlerde Depresyon ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişki”, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
 28. **Aksoy, C.A., (1992).”** Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Özsaygı ve Denetim Odağını Etkileyen Bazı Değişkenlerin İncelenmesi”, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
 29. **Kutlu, M. ve Soğukpınar, E., (2015).** Rehber Öğretmenlerin Benlik Saygısı ile Mesleki Benlik Saygısı Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, *e-International Journal of Educational Research*, 6 (1); p 84-101.
 30. **Özşaker, M. Canpolat, M. ve Yıldız, L., (2011).** Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının Epistemolojik İnançları ve Benlik Saygıları Arasındaki İlişki, *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(2); 155-164.
 31. **Uysal, İ. ve Kösemen, S., (2013).** Öğretmen Adaylarının Genel Öz-Yeterlik İnançlarının İncelenmesi, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2 (2); 2017-236.
 32. **Turan, B.M., Karaoğlu B., Kaynak K., ve Pepe O., (2016).** Özel Yetenek Sınavlarına Giren Adayların Genel Öz Yeterlilik Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi, *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 1(1);17-26.
 33. **Oğuz, A., ve Topkaya, N., (2008).** Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Öğrencilerinin Öğretmen Öz-Yeterlik İnançları ile Öğretmenliğe İlişkin Tutumları. *Akademik Bakış Dergisi*, 14, 23-26.
 34. **Saracaloğlu, A.S., Karasakaloğlu, N., ve Gencel, İ., (2010).** Türkçe Öğretmenlerinin Öz-Yeterlik Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 9(33); 265-283.
 35. **Yıldırım, F., ve İlhan, İ. Ö., (2010).** Genel Öz Yeterlilik Ölçeği Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenilirlik Çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*. 21 (4); 301-308.

36. **Yenice, N., (2012).** Öğretmen Adaylarının Öz-Yeterlik Düzeyleri ile Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi. *Electronic Journal of Social Sciences*. 11(39); 36-58.
37. **Özkan, İ., (1994).** Benlik Saygısını Etkileyen Etkenler, *Düşünen Adam*, 7 (3); 4-9.
38. **Baybek H. ve Yavuz S., (2005).** Muğla Üniversitesi öğrencilerinin benlik saygılarının incelenmesi, *SBE Dergisi*, 14; 73-95.
39. **Güleç, H. ve Ayaz Özbek C., (2017).** Öğretmen Adaylarının Benlik Saygıları ve Mesleki Benlik Saygılarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2); 556-579.
40. **Başçiftçi, F., Özen, S. ve Doyduk, A., (2010).** Selçuk Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi öğrencilerinin benlik ve mesleki benlik saygılarının incelenmesi. *e-Journal of New World Sciences Academy Education Sciences*. 5(4); 2198-2205.
41. **Negovan, V. & Bagana, E., (2011).** A comparison of relationship between self esteem and vulnerability to depression among high school and freshmen university students. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 30; 1324 – 1330.
42. **Gündoğdu, R., (2013).** Investigation of self-handicapping tendencies of teacher candidates according to demographic variables by controlling self-esteem scores. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. 8(3); 263-277.
43. **Altıok, H., Ek, N. ve Koruklu, N., (2010).** Üniversite öğrencilerinin benlik saygı düzeyi ile ilişkili bazı değişkenlerin incelenmesi, *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1);99-120.
44. **Gül, H., (2013).** Üniversite öğrencilerin öz saygı düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 28(2); 194-205.
45. **Landine, J. R., (2013).** The relationship between vocational self-concept crystallization, egoidentity status, and occupational indecision, as mediated by rational or experiential processing, *Canadian Journal of Counselling and Psychotherapy*. 50(1); 5-18.
46. **Serinkan, C., Avcık, C., Kaymakçı, K. ve Alacaoğlu, D., (2013).** Determination of students selfesteem levels at Pamukkale University. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 116(21); 4155-4158.
47. **Brink, E., Alsen, P., Herlitz, J., Kjellgren, K., & Cliffordson, C., (2012).** General Self-Efficacy and Health Related Quality of Life After Myocardial Infarction. *Psychology, Health & Medicine*, 17(3); 346- 355.
48. **Yerebakan, H.B., (2007).** Resmi ilköğretim okullarında görev yapan eğitim yöneticilerinin benlik saygısı ve denetim odağı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
49. **Foster, S.J., (2010).** The relationship between professional identity and collective self- esteem in school counselors, Unpublished Doctoral Dissertation, University of New Orleans, New Orleans. Web: <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.850.5714&rep=rep1&type=pdf/11/> Haziran 2021’de alınmıştır.
50. **Sarı, K., (2016).** Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk sevgilerinin ve mesleki benlik saygılarının profesyonellik değişkenleri açısından incelenmesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
51. **Demir, M. ve Can, G., (2015).** Sınıf rehber öğretmenlerinin psikolojik danışma ve rehberlik anlayışları ile psikolojik danışma ve rehberliğe yönelik tutumları, *Eğitim ve Bilim*, 40(179); 307-322.
52. **Gündüz, B., İnandı, Y. ve Tunç, B., (2014).** Okul yöneticilerinin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin görüşleri: Betimsel bir çalışma, *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(2);19-34.
53. **Yumrutaş, A.,(2006).** İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin rehberlik görevleriyle ilgili görüş ve uygulamalarının incelenmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
54. **Çimen, S., (2007).** İlköğretim Öğretmenlerinin Tükenmişlik Yaşantıları ve Yeterlik Algıları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli,

55. **Türk, Ö. (2008).** İlköğretim sınıf öğretmenlerinin öz yeterlikleri ve mesleki doyumlarının incelenmesi. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
56. **Üstüner, M, Demirtaş, H. Cömert, M. ve Özer, N., (2009).** Ortaöğretim Öğretmenlerinin Öz-Yeterlik Algıları, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17; 1-16.
57. **Benzer, F., (2011).** İlköğretim ve ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin öz yeterlik algılarının analizi, T.C. Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
58. **Campbell, J., (1996).** A Comparison of Teacher Efficacy for Pre and In-service Teachers in Scotland and America. *Education*, 117(1); 2-11.
59. **Aslan, M. ve Kalkan, H., (2018).** Öğretmenlerin Özyeterlik Algılarının Analizi Bingöl Üniversitesi *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(16); 477-493.
60. **Kavrayıcı, C. ve Bayrak C., (2016).** Öğretmen Adaylarının Öz-Yeterlik Algıları, Adıyaman Üniversitesi *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(23); 624-644.